

ProDeimos

Jaarverslag
2024

Inhoudsopgave

Terugblik 2024 | 5

Publieksprogramma's ProDemos | 10

Primair onderwijs | **12**

Voortgezet onderwijs | **17**

Mbo | **20**

Volwassenen | **24**

Verkiezingen | **26**

Een sterk ProDemos | 33

Medewerkers in beeld | **35**

Mediabereik | **38**

Mbo-docentendag in het Provinciehuis van 's-Hertogenbosch, 1 oktober 2024

Terugblik 2024

Het jaar 2024 stond voor ProDemos in het teken van verdere groei en versterking van onze activiteiten. Ook bouwden we aan ons netwerk bij gemeenten, provincies en scholen. Tegelijk werd ook ProDemos geconfronteerd met een veranderende politieke en maatschappelijke context. In Nederland kwam er een nieuw kabinet. Internationaal kantelde de geopolitieke situatie in recordtempo. Het karakter van sommige van deze ontwikkelingen maakt de missie van ProDemos relevanter dan ooit.

In dit licht baart het extra zorgen dat ProDemos rekening moet houden met grote financiële uitdagingen. Bij de presentatie van de Miljoenennota 2025 werd duidelijk dat ProDemos vanaf 2027 een korting op de subsidie kan verwachten van ca € 1,2 miljoen per jaar. Deze korting telt op bij meerdere jaren waarin ProDemos geen loon- en prijscompensatie hoeft te verwachten van het Rijk, terwijl salarissen en kosten doorstijgen. Ook zal het ministerie van BZK bijdragen noch garant staan voor de kosten van de noodzakelijke verbouwing van het gebouw van ProDemos aan de Hofweg, waarin we na voltooiing van de Binnenhofrenovatie juist meer leerlingen moeten kunnen ontvangen. Verder kan ProDemos door het verder uitlopen van diezelfde renovatie fors hogere kosten verwachten. Immers, we moeten langer de dis-locatie nabij de tijdelijke huisvesting van de Tweede Kamer gebruiken, terwijl de daarvoor gespaarde reserves eind 2028 hun bodem bereiken.

De snel veranderende geopolitieke en maatschappelijke omgeving toont nog eens extra dat Nederland een sterk democratisch fundament nodig heeft. Niet alleen is bescherming nodig van onze democratische en rechtsstatelijke instituties, maar we moeten ook investeren in het versterken van democratisch bewustzijn en burgerschapsonderwijs. In 2025 gaat ProDemos in gesprek met onze subsidiegevers en stakeholders om vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid de continuïteit van onze missie zeker te stellen. Want om de democratie te kunnen waarderen, moet je die eerst leren kennen.

Bouwen aan bereik en netwerk

Al vroeg in het najaar werd duidelijk dat ProDemos haar programmadoelen voor 2024 zou behalen. Het lukte met een aantal roostertechnische aanpassingen de capaciteit van Politiek Den Haag voor Scholen te verruimen, waardoor we – ondanks de beperkingen op de tijdelijke locatie van de Tweede Kamer – toch meer leerlingen in Den Haag konden ontvangen dan in 2023.

De Kamerbrede steun voor het amendement Sneller in 2023 resulteerde eind 2023 in een extra subsidie om meer leerlingen in de regio te bereiken.

Daarmee kon ProDemos haar relatienetwerk bij gemeenten en provincies verder uitbouwen en een marketingcampagne op touw zetten voor het onderwijsveld, waardoor docenten ons beter wisten te vinden. Ook konden we speciale activiteiten organiseren voor mbo-studenten, docenten en griffiers. Indirect resulteerde dit in de mogelijkheid om in meer gemeente- en provinciehuizen onze activiteiten uit te voeren. Ook groeide de vraag naar onze gastlessen op het vo en mbo. Tzamen volgden dit jaar zo'n 26.800 leerlingen een gastles van ProDemos. Bijna 25.000 scholieren speelden Democracy in de gemeenteraadszaal van hun eigen gemeente, en ruim 5.000 jongeren deden mee aan het Provinciespel in hun regio. Daarnaast hebben we door het amendement Sneller onze samenwerking met Caribisch Nederland nieuw leven kunnen inblazen.

In 2024 vonden de verkiezingen voor het Europees Parlement plaats. ProDemos richtte zich op uiteenlopende doelgroepen, met speciale aandacht voor de eerstekeerstemmers in het mbo en voor mensen die een afstand ervaren tot de politiek. Vanaf het voorjaar gaven we overal in het land speciale verkiezingsgastlessen, waarmee ProDemos meer dan 4.934 leerlingen en studenten heeft weten te bereiken. 2,3 miljoen keer werd de StemWijzer ingevuld. Ook waren we aanwezig op Bevrijdingsfestivals, om de verkiezingen aldaar te promoten met de StickerStemWijzer. Een deel van deze activiteiten werd mogelijk gemaakt door een subsidie van de Europese Commissie.

Bijzondere werkbezoeken en bijeenkomsten

Vlak na de installatie van een nieuw kabinet brengen ministers meestal al snel hun eerste werkbezoeken aan relevante organisaties binnen hun portefeuille. Judith Uitermark – de nieuwe minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties – koos ProDemos voor haar allereerste werkbezoek. Ze ging in gesprek met directie en begeleiders, woonde een Kamerdebat-simulatie bij en liep met leerlingen van OSG Winkler Prins door ons DemocratieLAB.

Uiteraard ontving en bezocht ProDemos nog meer partners en professionals met het oog op samenwerking of kennisuitwisseling. Zo vond er een uitwisseling plaats met de afdeling Educatie van het Instituut voor Beeld en Geluid en was er een wederzijds werkbezoek van en aan het BELvue Museum in Brussel, het museum over de geschiedenis van België en tevens centrum voor democratie. ProDemos organiseerde namens het Expertisepunt Burgerschap in Assen de eerste Leerkrachtendag Burgerschap, met workshops van o.a. de Anne Frankstichting, SLO en stichting Vreedzaam. Tevens werd de samenwerking met Caribisch Nederland gerevitaliseerd met als resultaat het eerste train-de-trainer traject Bonaire waardoor vanaf 2025 weer diverse educatieve activiteiten kunnen worden aangeboden. Samen met SSC-ICT (Ministerie BZK) organiseerde ProDemos een Beleidsprokkel. Aan de Prokkel namen mensen deel met een lichte verstandelijke beperking. Ze liepen stage en inspecteerden verschillende activiteiten van ProDemos op toegankelijkheid. Dit leverde niet alleen waardevolle feedback op voor onze programmamakers, maar ook een Gouden Prokkel van de Stichting Prokkel.

Tot slot organiseerde ProDemos in 2024 op Prinsjesdag enkele speciale activiteiten, waarover meer in het programmahoofdstuk 'Democratisch burgerschap stimuleren'.

Stabiele basis

Ook achter de schermen is veel werk verricht om de organisatie en werkwijze van ProDemos te bestendigen. Doordat ProDemos de afgelopen jaren heeft geïnvesteerd in monitoringstools, kunnen de programmaleiders inmiddels beter sturen op bereik en kwaliteit – een belangrijke stap in de verdere professionalisering van onze organisatie. Ook komend jaar blijven we investeren in verbeteringen van onze monitoring. In 2024 zijn we overgestapt naar een nieuw systeem voor de financiële administratie, wat in 2025 moet resulteren in betere financiële rapportages voor management, project- en programmaleiders.

Daarnaast is dit jaar het nieuwe duurzaamheidsbeleid vastgesteld en uitgerold en is er werk gemaakt van het diversiteitsbeleid en (digitale) toegankelijkheid. Met kennisbijeenkomsten, trainingen en opleidingsmogelijkheden investeren we continu in de kwaliteit van onze professionals, of ze voor de groep staan, zorgen voor ons gebouw, activiteiten ontwikkelen of die promoten. Het resultaat is af te lezen uit het Medewerkers Tevredenheid Onderzoek van afgelopen jaar. De medewerkers van ProDemos zijn nog steeds zeer tevreden met hun werk, wat tot uitdrukking kwam in een hoge score van 8.9.

Financieel resultaat

De activiteiten van ProDemos worden voornamelijk gefinancierd met de subsidie van het ministerie van BZK van € 8,89 miljoen en een financiële bijdrage van de Tweede Kamer, tezamen € 11,4 miljoen. In 2023 en 2024 ontving ProDemos van BZK niet langer compensatie voor de loon- en prijsontwikkeling (LPO). Omdat de organisatie te maken kreeg met fors hogere personeelslasten vanwege de cao-loonsverhogingen was in de begroting 2024 rekening gehouden met een tekort van € 1 miljoen.

ProDemos heeft 2024 uiteindelijk kunnen afsluiten met een negatief resultaat van € 163.000. Dit komt door een combinatie van extra incidentele inkomsten, lagere uitgaven en besparingen. Zo vallen de totale inkomsten in totaal € 1,3 miljoen hoger uit dan begroot, vooral door de toekenning van € 1 miljoen voor de uitvoering van het amendement Sneller voor activiteiten in de regio en door hogere inkomsten uit opdrachten aan gemeenten. De uitgaven stegen niet evenredig mee door een aantal ingezette besparingen, incidentele meevallers en het beheersen van overheaduitgave. Een verdere toelichting staat in het hoofdstuk 6 over de interne organisatie (p. 33).

Risico's voor continuïteit

Hoewel ProDemos in prestaties een zeer succesvol jaar heeft afgesloten en er onverminderd stijgende vraag en waardering is voor haar activiteiten, zijn er ook zorgen voor de toekomst. ProDemos heeft de komende jaren een aantal grote financiële uitdagingen het hoofd te bieden. In het hoofdlijnenakkoord heeft het nieuwe kabinet gesteld dat de overheid Rijksbreed € 1 miljard euro gaat bezuinigen op subsidies. Bij de presentatie van de Miljoenennota in september is duidelijk geworden dat dit voor ProDemos een korting op de subsidie van BZK betekent van ca. € 1,2 miljoen per jaar vanaf 2027.

Bezoek van de minister aan ProDemos

Een week na haar aantreden begin juli bracht Judith Uitermark, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, een bezoek aan ProDemos in Den Haag om met eigen ogen te zien hoe ProDemos jongeren laat kennismaken met de democratische rechtsstaat. De middag begon met een korte presentatie over het werk van ProDemos. Minister Uitermark kreeg bijvoorbeeld te horen hoeveel leerlingen en studenten ProDemos weet te bereiken, maar ook wat de uitdagingen zijn waar ProDemos voor staat. Na de presentatie ontmoette de minister twee klassen van het Herbert Visser College uit Nieuw-Vennep in een zaal die precies lijkt op de plenaire zaal van de Tweede Kamer. De leerlingen speelden een Kamerdebat na en debatteerden over een wetsvoorstel om het openbaar vervoer voor iedereen gratis te maken. De minister nam plaats in 'vak K' en vertolkte het kabinetsstandpunt. Na deze Kamerdebatsimulatie liep minister Uitermark mee in het DemocratieLAB met Desteny en Jayden, leerlingen van OSG Winkler Prins uit Veendam. In deze interactieve tentoonstelling onderzoeken leerlingen hun houding ten opzichte van de democratie en staan ze stil bij vragen als 'Wat vind ik belangrijk in een democratie?'

Minister Judith Uitermark
bezoekt ProDemos,
8 juli 2024

Tegelijk is duidelijk geworden dat BZK de LPO-compensatie ook in 2025 niet zal uitkeren, en er onzekerheid is over uitkering hiervan in de jaren erna. Dit betekent dat ProDemos de inflatie en loonstijgingen binnen het nominale, straks dalende subsidiebedrag moet opvangen.

Daar komt nog bij dat zolang het Binnenhof verbouwd wordt, ProDemos de studio's in New Babylon nodig heeft als dislocatie nabij de tijdelijke locatie van de Tweede Kamer. Voor de huisvestings- en afschrijvingskosten van de studio's, € 500.000 per jaar, is vooraf gespaard in de reserves, uitgaande van de terugkeer van het Binnenhof in 2026. De duur van de verbouwing is echter tot op heden tweemaal uitgesteld, nu voorzien om te eindigen in 2028. Er zijn inmiddels signalen dat dit 2030 kan worden. Dit betekent fors hogere kosten voor ProDemos dan geraamd, waardoor de egalisatiefondsen niet langer afdoende zijn om extra huurkosten voor de studio's gedurende de gehele renovatieperiode te overbruggen. Tot slot is in het najaar van 2024 duidelijk geworden dat het ministerie van BZK niet bij kan dragen, noch garant wil staan voor de kosten van de noodzakelijke verbouwing van het gebouw van ProDemos aan de Hofweg.

De zorgvuldig opgebouwde reserves van ProDemos zijn ontoereikend om de optelsom van deze onvoorziene negatieve effecten komende jaren op te vangen. Momenteel bezint ProDemos zich op de vraag hoe de uitvoering van de opdracht aan de organisatie vanaf 2027 te waarborgen en vorm te geven. In 2025 gaat ProDemos het gesprek aan met subsidiegevers en stakeholders om deze uitdagingen het hoofd te bieden vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Visitatie en een nieuw strategisch plan

De continuïteit van onze organisatie staat ook centraal in de strategische dialoog die we komend jaar, in aanloop naar het nieuw Strategisch Plan 2027-2031, organiseren. Een ander uitgangspunt vormen de aanbevelingen van de visitatiecommissie die ProDemos eind 2024 visiteerde. Het rapport wordt eind maart aangeboden aan de Tweede Kamercommissie van Binnenlandse Zaken. Daarnaast kijken we naar andere ontwikkelingen in onze omgeving en onze interne organisatie. 2025 zal dan ook in het teken staan van de strategische keuzes die ProDemos wil maken om ook in de toekomst onze missie te kunnen blijven uitvoeren.

ProDemos heeft de afgelopen jaren hard gewerkt aan een stabiele basis om met onze activiteiten meer jongeren en volwassenen te bereiken. De vraag naar onze activiteiten neemt toe. Daaruit blijkt dat scholen, maatschappelijke organisaties en onze samenwerkingspartners bij de democratische instituties belang hechten aan ons werk en onze missie. Met hen willen we komend jaar kijken hoe we in een veranderende samenleving (samen) kunnen bijdragen aan de weerbaarheid van onze democratische rechtsstaat.

Eric Stokkink
Directeur-bestuurder ProDemos

Publieksprogramma's ProDemos

De afgelopen jaren werkte ProDemos aan een stabiele basis om met onze activiteiten meer jongeren en volwassenen te bereiken. Ook dit jaar lukte het weer om de streefcijfers te behalen en te overtreffen.

Bereikcijfers

	Bereik 2023	Streefcijfers 2024	Bereik 2024
Primair onderwijs			
Bereik uit jaarplan	340.638	217.500	357.076
Bereik uit opdrachten en overige subsidies	n.v.t.	50	120
Subtotaal	340.638	217.550	357.196
Voortgezet onderwijs			
Bereik uit jaarplan	177.060	155.240	194.532
Bereik uit opdrachten en overige subsidies	60	n.v.t.	n.v.t.
Subtotaal	177.120	155.240	194.532
Mbo			
Bereik uit jaarplan	74.050	64.000	104.782
Bereik uit opdrachten en overige subsidies	n.v.t.	150	545
Subtotaal	74.050	64.150	105.327
Volwassenen			
Bereik uit jaarplan	1.047.786	369.050	467.432
Bereik uit opdrachten en overige subsidies	467	75.900	211.930
Subtotaal	1.048.253	444.950	679.362
Verkiezingen			
Bereik uit jaarplan	298.329	124.800	92.295
Bereik uit opdrachten en overige subsidies	11.924.660*	2.592.000	3.308.273
Subtotaal	12.222.989*	2.716.800	3.419.168
TOTAAL	13.863.050	3.598.690	4.755.585

* In 2023 organiseerde ProDemos activiteiten voor de Tweede Kamerverkiezingen, Provinciale Staten- én waterschapsverkiezingen.

In 2024 vonden de verkiezingen voor het Europees Parlement plaats. Mede door een subsidie van de Europese Commissie heeft ProDemos hier verschillende activiteiten aan gewijd, met als resultaat een veel groter bereik dan beoogd. Uiteraard konden we daarmee niet de bereikcijfers van 2023 overtreffen, toen er verkiezingen waren voor de Tweede Kamer, Provinciale Staten en de Waterschappen.

Ondanks de verbouwing aan het Binnenhof en de beperkingen op de tijdelijke locatie van de Tweede Kamer, wist ProDemos bijna 105.000 leerlingen te verwelkomen in één of beide Kamers. Ook activiteiten als Democracy en de gastlessen voor het vo en mbo vonden veel meer aftrek. ProDemos sluit dit jaar dan ook succesvol af met stijgende vraag en onverminderde waardering voor onze activiteiten. In totaal bereikte ProDemos zo'n 4,75 miljoen leerlingen, studenten en volwassenen.

De basis van democratisch besef

Programma voor het primair onderwijs

Om kinderen van jongs af aan te leren hoe onze democratische rechtsstaat werkt, laten we hen daar op de basisschool al spelenderwijs mee kennismaken. Voor leerlingen in groep 7 en 8 voerde ProDemos in 2024 verschillende activiteiten uit, verspreid door het land. Ook leraren in opleiding kregen ondersteuning met workshops en onze nieuwe leerkrachtendag.

Wat hebben we bereikt?

Dankzij een Kamerbreed aangenomen amendement ontving ProDemos een extra subsidie voor activiteiten in de regio. Daardoor kregen we het voor elkaar om ons programma Democracy in veel meer gemeenten uit te voeren dan voorheen. Bijna 25.000 leerlingen speelden in 2024 dit rollenspel, waarin leerlingen een fictieve stad nabouwen en op democratische wijze keuzes maken over de inrichting van die stad. Ze doen dit op de plek waar het ook in het echt gebeurt: de raadszaal. Ook het lespakket van de Derde Kamer, dat wordt gemaakt in samenwerking met de Eerste en Tweede Kamer, was razend populair. Leerkrachten deelden in de les meer dan 228.000 boekjes uit over Prinsjesdag en de werking van onze democratie. De database met lesmateriaal over democratie en burgerschap, waar leerkrachten jaarlijks duizenden werkvormen en hulpmiddelen vinden en downloaden, werd aangevuld met nieuwe werkvormen voor het basisonderwijs, die ook verstuurd werden via de lesbrief 'Aan de slag met...'. Tot slot besteedde ProDemos samen met de Kinder- en jongerenrechtswinkels ook aandacht aan de rechtsstaat, met de Gastles Kinderrechten.

Samenwerking

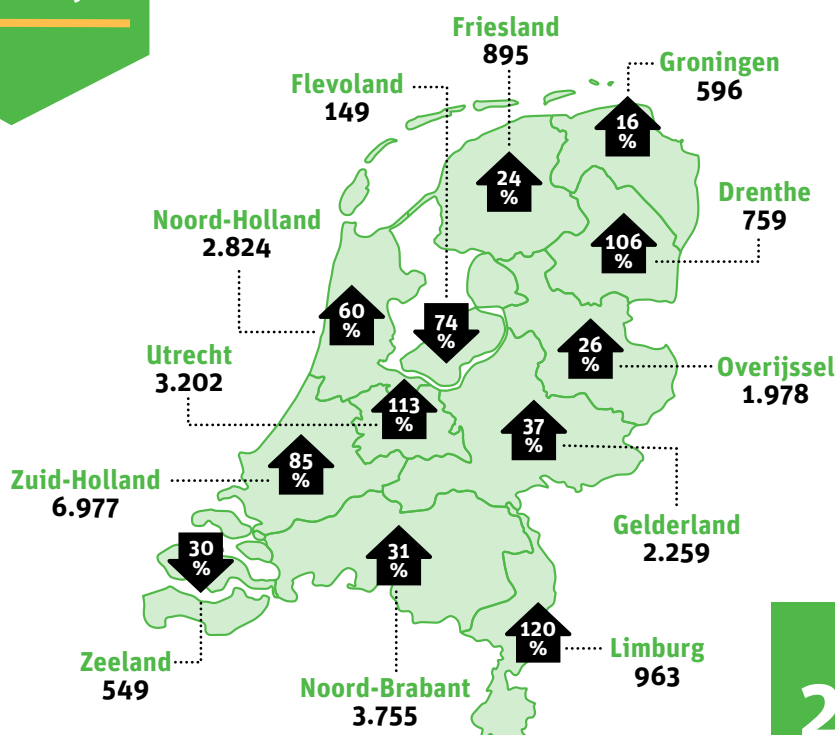
Binnen het programma voor het po hebben een aantal belangrijke samenwerkingen in 2024 tot mooie resultaten geleid. In het kader van de samenwerking met het Expertisepunt Burgerschap organiseerde ProDemos voor het eerst een leerkrachtendag voor het basisonderwijs. De animo voor deze dag onder leerkrachten zien wij als een bevestiging dat leerkrachten in het basisonderwijs op zoek zijn naar ondersteuning en ideeën om burgerschap vorm te geven binnen hun school. De dag was gemodelleerd naar de al jaren georganiseerde Docentendag Maatschappijleer voor vo- en mbo-docenten. Er waren interessante lezingen, workshops en ruimte voor ontmoeting.

Onderzoek en ontwikkeling

In 2024 hebben we een nieuwe gastles voor het basisonderwijs ontwikkeld. Met deze gastles willen we ons bestaande aanbod voor het basisonderwijs verbreden naar groep 5 en 6 en daarbij alvast aansluiten op de geformuleerde conceptkerndoelen van burgerschap. Het was de bedoeling om in 2024 ook al te beginnen met de uitvoering van pilots op scholen, maar door de Tweede Kamerverkiezing in november 2023 hebben we vertraging opgelopen bij de ontwikkeling van deze nieuwe activiteit. De pilots gaan nu in het voorjaar van 2025 van start.

Om goed in te kunnen spelen op alle ontwikkelingen binnen het burgerschapsonderwijs heeft ProDemos een enquête uitgezet onder leerkrachten in het basisonderwijs (en de onderbouw van het voortgezet onderwijs) naar hun behoefte aan ondersteuning bij het werken met de nieuwe kerndoelen burgerschap. Dit onderwerp kwam ook terug in de klankbordgroep po die ook in 2024 het programmateam heeft voorzien van input. De resultaten worden begin 2025 verwacht en meegenomen bij nieuwe ontwikkelingen en bestaande producten.

Primair onderwijs

TOTAAL:
24.906
deelnemers

51%

DEMOCRACITY

Aantal deelnemers per provincie

: groei/daling ten opzichte van 2023

**WAARDERINGSCIJFER
DEMOCRACY**

Leerkrachten

Democracy in Den Haag, 22 mei 2023

Eerste en Tweede Kamer

ProDemos streeft ernaar zoveel mogelijk leerlingen de democratie te laten beleven op de plek waar het gebeurt. Dat geldt ook voor de landelijke politiek. We prijzen ons gelukkig dat we dat kunnen doen, dankzij onze bijzondere samenwerking met de Eerste en Tweede Kamer. Via het programma Politiek Den Haag voor Scholen bezochten bijna 105.000 leerlingen één of beide Kamers van ons parlement.

Ook is er in deze samenwerking veel aandacht voor de ontwikkeling van lesmateriaal dat leerkrachten en docenten in de klas kunnen gebruiken. Een voorbeeld is De Derde Kamer, het veelgebruikte lespakket over Prinsjesdag. Denk ook aan de interactieve schoolplaat van de Tweede Kamer die we in samenwerking met SchoolTV maakten en de website Kamer in de klas. En tot slot organiseerden ProDemos en de Tweede Kamer ook in 2024 weer een maatschappelijke stage in het Kamergebouw.

Maatschappelijke stage Tweede Kamer,
19 november 2024

Beleving van de democratische rechtsstaat

Programma voor het voortgezet onderwijs

ProDemos heeft als doel om zoveel mogelijk jongeren in het voortgezet onderwijs te laten zien dat ook zij onderdeel zijn van de democratische rechtsstaat. In 2024 namen 130.809 scholieren deel aan onze activiteiten.

Wat hebben we bereikt?

In 2024 was er een toenemende vraag naar de activiteiten voor het voortgezet onderwijs. Dat geldt mede voor onze Haagse scholierenprogramma's, die door de renovatie van het Binnenhof een beperkte capaciteit hebben. Met roostertechnische aanpassingen heeft ProDemos de boekingsmogelijkheden toch weten te verruimen. Die ruimte wordt ten volle benut, getuige het feit dat 35% van de uitvoeringen één dag na openstelling werden geboekt.

Elders in het land zijn er veel meer mogelijkheden voor groei. De gastlessen voor het voortgezet onderwijs waren afgelopen jaar zeer in trek, met meer dan 13.400 scholieren die in 2024 een gastles van ProDemos hebben gekregen. Daarnaast bezochten meer dan 10.000 vo-leerlingen via ProDemos de rechtbank. Nog altijd zijn we heel blij dat de rechtbanken in Nederland hun deuren openstellen voor scholieren; zo'n bezoek wordt onveranderlijk als heel indrukwekkend ervaren. Verder brachten 5.511 leerlingen met de klas een bezoek aan hun gemeentehuis en deden alle provincies mee aan uitvoeringen van het provinciespel.

Onze lesmaterialen, -brieven en -tools werden meer dan 60.000 keer gedownload voor gebruik in de klas. Deze materialen worden door docenten gebruikt om een verdere invulling te geven aan hun lessen.

Programma 'Eindbazen' in Den Haag,
18 oktober 2024

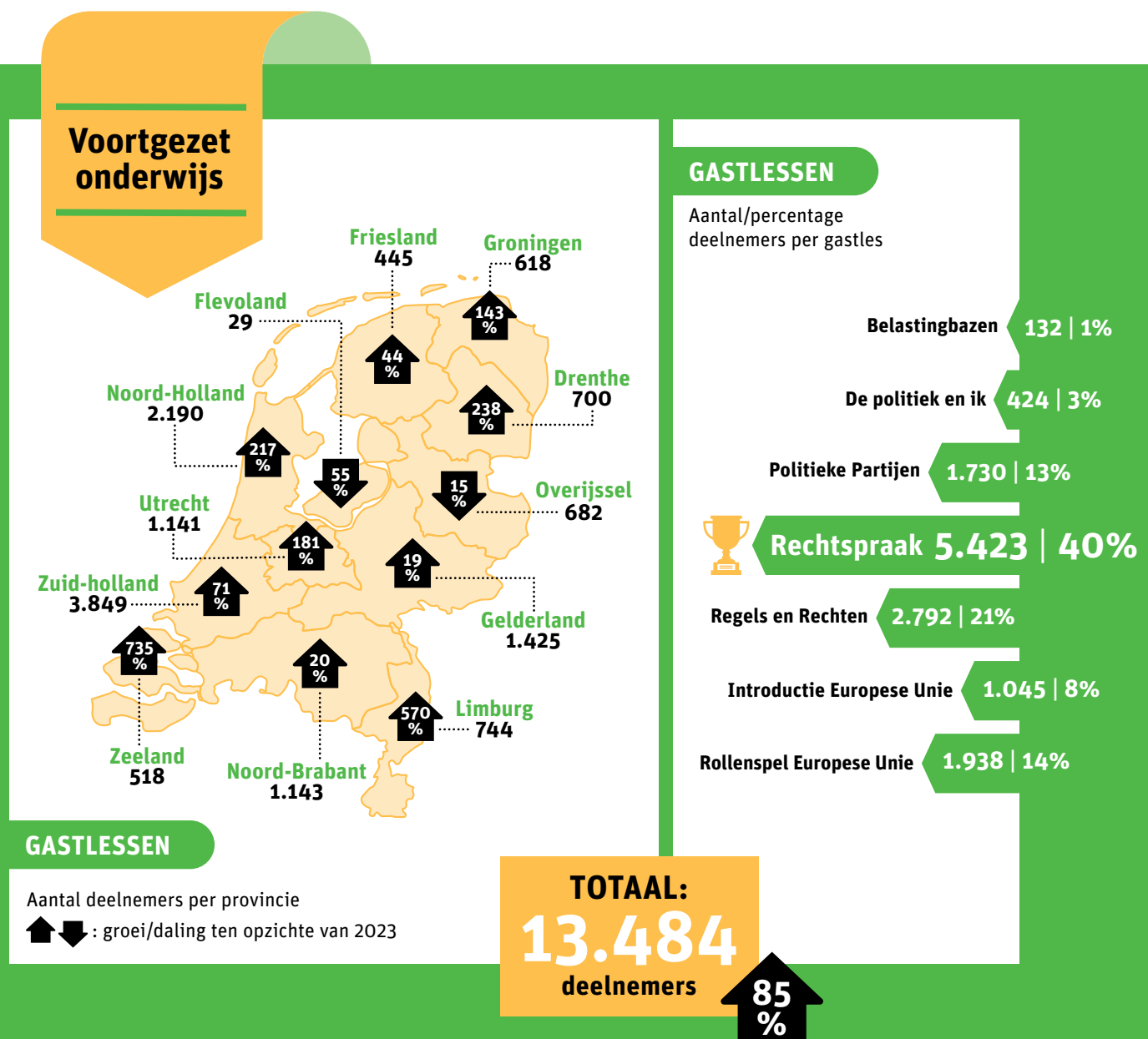
WAARDERINGSCIJFER
GASTLESSEN
VOORTGEZET ONDERWIJS

Samenwerking

ProDemos werkte samen met het Expertisepunt Burgerschap aan de ondersteuning van docenten. Zo is gestart met de ontwikkeling van een database voor de ontsluiting van lesmethoden, -materiaal en ander aanbod op het gebied van burgerschapsonderwijs. Met dank aan de Europese Commissie is er een lesbrieven voor (vo en mbo) gemaakt over het thema kunstmatige intelligentie. En voor de Haagse scholierenprogramma's hebben we diverse programma-onderdelen over de Europese Unie kunnen vernieuwen.

Onderzoek en ontwikkeling

Een belangrijk aandachtspunt is de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Met de komst van de nieuwe kerndoelen burgerschap worden onze activiteiten en lesmaterialen ook voor de onderbouw van het vo belangrijker. Om die docenten ook goed te kunnen ondersteunen heeft ProDemos een onderzoek uitgevoerd naar hun wensen en behoeften. De resultaten, die begin 2025 worden verwacht, gebruiken we voor de ontwikkeling van nieuw lesmateriaal en andere vormen van ondersteuning. De klankbordgroep voor het vo functioneert goed en bestaat inmiddels uit een brede groep van docenten die het waardevolle feedback geven op de programma's.

Gastlessen voor het vo en mbo

ProDemos biedt al velen jaren gastlessen aan voor studenten op het mbo. Sinds 2020 worden deze gastlessen ook aangeboden voor leerlingen in het voortgezet onderwijs. Inmiddels zijn vo-docenten kennelijk goed bekend met de gastlessen, want in vrijwel alle delen van het land groeien de deelnemersaantallen. In totaal volgden 26.803 vo-leerlingen en mbo-studenten in 2024 een gastles van ProDemos, tegenover meer dan 19.000 in 2023. Een gastles is voor docenten een laagdrempelige manier om kennis over de democratie en de rechtsstaat op een levendige manier over te brengen aan hun leerlingen en/of studenten. In 2024 scoorden de verkiezingsgastlessen goed, en ook de gastlessen rondom het thema Europa kenden gretig aftrek. De meest geboekte gastles in 2024 was echter de gastles Rechtspraak. In deze gastles spelen leerlingen en studenten een fictieve rechtszaak na. Ze kruipen daarbij in de rol van rechter of advocaat. Bijna 12.000 leerlingen en studenten volgden deze les in 2024.

Gastles 'Rechtspraak' bij
de rechtbank in Arnhem met
studenten van Yuverta Nijmegen.
28 januari 2025

Klaar voor het burgerschap

Programma voor het mbo

ProDemos wil mbo-studenten bereiken met activiteiten die een blijvende indruk bij hen achterlaten, en die hun politieke zelfvertrouwen vergroten. In Den Haag hebben we dit jaar weer meer mbo-studenten ontvangen dan verwacht. Daarnaast is het gelukt de stijgende lijn in het land ook in 2024 voort te zetten.

Wat hebben we bereikt?

In 2024 namen meer dan 14.000 studenten deel aan een van de programma's in Den Haag, tegenover meer dan 9.700 in 2023. Ook het aantal gastlessen in de klas liet een groei zien ten opzichte van vorig jaar. Daarnaast namen 13.319 studenten deel aan een van de gastlessen over verschillende thema's op het gebied van democratie en rechtsstaat (buiten het thema verkiezingen om gerekend). Vooral de gastlessen over rechtspraak, grondrechten ('Regels en Rechten') en over politieke partijen hadden meer boekingen, waaraan in totaal 10.774 studenten hebben deelgenomen.

Het liefst voeren we onze programma's uit op de plek 'waar het gebeurt'. Door onze samenwerking met verschillende rechtbanken in Nederland kunnen we klassen de mogelijkheid bieden om een rechtbank te bezoeken. Deze activiteit is in het mbo erg in trek. De rechtbanken ontvingen dit jaar bijna 15.000 deelnemers uit het mbo. Daarnaast brachten 1.878 mbo-studenten met hun klas een bezoek aan het gemeentehuis, en in alle provincies waren uitvoeringen van het provinciespel voor het mbo.

Samenwerking

Dankzij extra financiering hebben we in 2024 intensief kunnen inzetten op het versterken van onze relaties met gemeenten, provincies en scholen. Dat heeft er sterk aan bijgedragen dat we dit jaar onze streefcijfers hebben behaald. We hebben daardoor ook in verschillende regio's speciale activiteiten kunnen uitvoeren, waaronder het Festival Grondrechten voor mbo-studenten. Een ander resultaat van samenwerking waren de drie succesvolle docentendagen in het najaar, voor burgerschapsdocenten in het mbo, die we organiseerden vanuit het Expertisepunt Burger-schap. De prachtige provinciehuizen in 's-Hertogenbosch, Haarlem en Zwolle vormden het decor voor deze bijeenkomsten. In totaal kwamen 140 docenten samen om kennis op te doen, ervaringen te delen en nieuwe inspiratie op te doen voor hun onderwijspraktijk.

Onderzoek en ontwikkeling

Door tegenvallende boekingen en beperkte budgettaire ruimte in de begroting voor 2025, is ProDemos met ingang van schooljaar 24/25 gestopt met de activiteit Project Burgerschap – Speak out loud! In plaats daarvan is er een nieuwe gastles ontwikkeld: De politiek en ik. Ook biedt ProDemos nu een programma waarmee mbo-docenten invulling kunnen geven aan een projectdag over burgerschap.

De klankbordgroep van mbo-docenten is verder uitgebreid. De groep is in 2024 eenmaal bijeengekomen om feedback te geven op onze activiteiten en mee te denken over nieuwe ontwikkelingen.

8,4

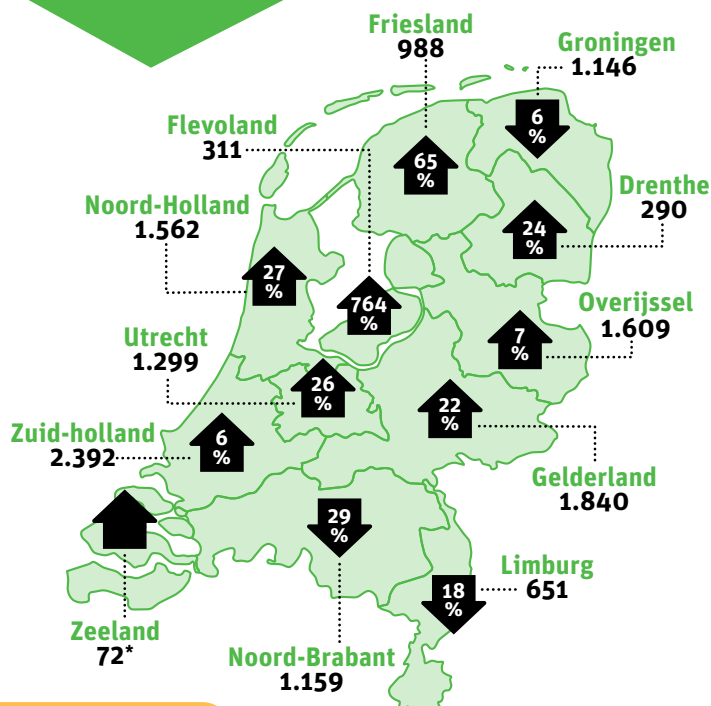
Docenten

7,5

Studenten

WAARDERINGSCIJFER
GASTLESSEN MBO

Mbo

GASTLESSEN

Aantal deelnemers per provincie

↑↓ : groei/daling ten opzichte van 2023

TOTAAL:
13.319
deelnemers

GASTLESSEN

Aantal/percentage
deelnemers per gastles

Belastingbazen 79 | 1%

De politiek en ik 147 | 1%

Politieke Partijen 1.846 | 14%

Rechtspraak 6.143 | 46%

Regels en Rechten 2.784 | 21%

Introductie Europese Unie 1.482 | 11%

Rollenspel Europese Unie 838 | 6%

10%

* In 2024 organiseerde ProDemos voor het eerst gastlessen voor het mbo in Zeeland.

Regionale griffiedag in Eindhoven, 21 november 2024

ProDemos in de regio uitvoering amendement Sneller

ProDemos ontving dankzij een Kamerbreed aangenomen amendement van Tweede Kamerlid Joost Sneller (D66) extra financiële middelen om haar activiteiten in de regio te versterken en het bereik te vergroten. In vier regio's (Flevoland, Groningen/Drenthe, Noord-Brabant en Zeeland) ging een regionale relatiemanager aan de slag met de opdracht ons netwerk van gemeenten en scholen te vergroten en versterken. Met een digitale marketingcampagne richtte ProDemos zich op docenten in het vo. In de betreffende regio's heeft ProDemos bovendien extra activiteiten georganiseerd. Ruim 25 docenten hebben kennisgemaakt met onze activiteiten Rechtbankbezoek en de Gastles Rechtspraak op de rechtbanken in Breda en Middelburg, door verschillende rechtszaken bij te wonen en er zelf een na te spelen. Verder heeft ProDemos met de Nationale Jeugdraad (NJR) op mbo-schoollocaties in Groningen, Emmen, Breda en Eindhoven festivals over het thema grondrechten georganiseerd. Ongeveer 1.400 studenten namen hieraan deel. Tot slot organiseerde ProDemos regionale griffiedagen in Groningen, Zeeland en Noord-Brabant, waar griffiers uit meer dan 16 verschillende gemeenten zich voor hebben aangemeld.

Ook revitaliseerde ProDemos met de steun van BZK de samenwerking met Caribisch Nederland. Op Bonaire begonnen we eind 2024 met het trainen van lokale begeleiders, zodat vanaf 2025 de programma's Democracy, Democratiespel en Gastles Rechtbank kunnen worden uitgevoerd op het eiland.

ProDemos is content met het resultaat van alle extra inspanningen: in 2024 hebben de regionale relatiemanagers contact gehad met alle gemeenten en alle mbo-schoollocaties in hun regio. En hoewel wij verwachten dat het effect van deze inzet vooral vanaf 2025 zichtbaar zal worden, zien we nu al een sterke toename van het aantal gemeenten dat Democracy aanbiedt, evenals een stijging in boekingen van onze gastlessen op school. ProDemos is dan ook zeer verheugd dat, met dank aan het in december 2024 aangenomen amendement Sneller-Buijsse, we deze aanpak in 2025 kunnen continueren.

Een 'tafelgesprek' over democratie tijdens
Prinsjesdag in Den Haag, 17 september 2024

Democratisch burgerschap stimuleren

Programma voor volwassenen

ProDemos wil actief burgerschap onder volwassen stimuleren en biedt daarvoor laagdrempelige informatie aan over de democratie en rechtsstaat. We richten ons daarbij op uiteenlopende groepen Nederlanders, van mensen die dagelijks als raadslid of professional bezig zijn met de democratie, tot mensen die juist afstand ervaren tot de politiek. In 2024 gaven we rondleidingen door politiek Den Haag, verzorgden we informatieve bijeenkomsten in wijkcentra, buurthuizen en bibliotheken, en cursussen Politiek Actief door heel Nederland. Daarnaast maakten veel mensen gebruik van onze online platforms.

Wat hebben we bereikt?

Met bijna 13.000 deelnemers aan de rondleidingen in Den Haag hadden we in 2024 meer bezoekers dan verwacht. Ondanks de verbouwing van het Binnenhof blijft er toch animo om de Eerste en Tweede Kamer te bezoeken. Met onze familierondleidingen proberen we ook mensen te interesseren die wat verder van de democratische rechtsstaat af staan. In 2024 is er een kortingstarief ingevoerd voor mensen met een Ooievaarspas, een kortingspas voor Haagse inwoners met een laag inkomen.

Met de activiteiten van het programma ‘Democratie voor Iedereen’ richt ProDemos zich op mensen die nog niet zoveel weten over onze democratische rechtsstaat, maar er wel meer van zouden willen weten. In 2024 zagen we een bescheiden groei van het bereik met deze activiteiten. Dat gold met name voor de activiteit genaamd ‘Wijkcafé Gedeelde Waarden’. Tijdens Prinsjesdag 2024 organiseerden we bovendien een speciale brunchbijeenkomst voor deze doelgroep.

Via de ‘minicolleges’ van Haagse Stemmen en de politieke talkshow Het Kamergesprek stimuleert ProDemos de uitwisseling van gedachten over de politiek in Nederland. De afleveringen van deze programma's zijn in 2024 425.000 keer bekeken. De speciale edities van Het Kamergesprek over het Europees Parlement konden op nog eens 210.000 kijkers rekenen.

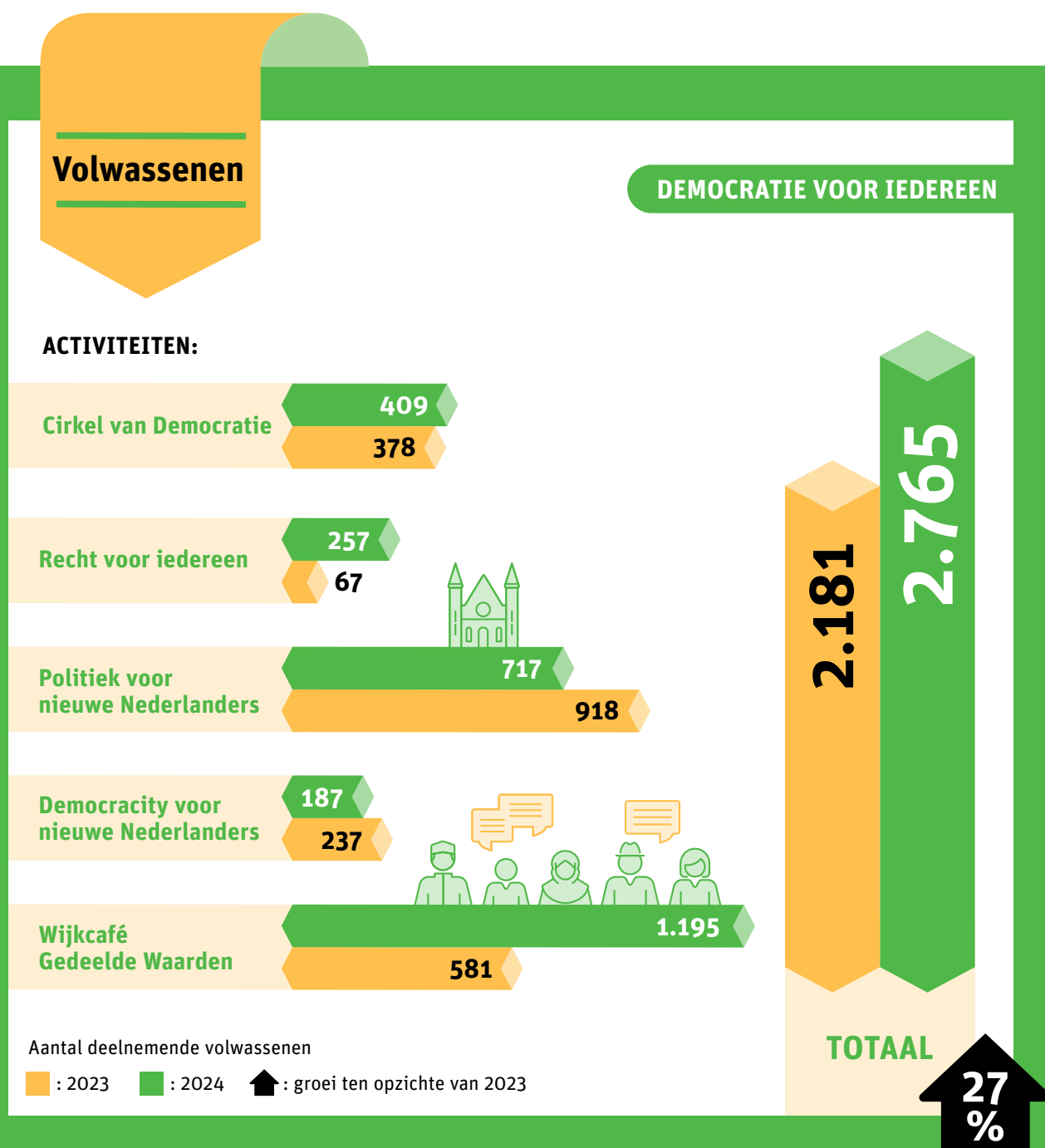
Samenwerking

ProDemos heeft zich in 2024 ingezet op het versterken van haar contacten met organisaties die werken met taal en laaggeletterdheid, waaronder bibliotheken. ProDemos heeft in Probiblio een partner gevonden die ons aanbod helpt verspreiden onder bibliotheken. Probiblio is de provinciale ondersteuningsinstelling voor bibliotheken in Noord- en Zuid-Holland. Deze samenwerking opent ook de deur naar vergelijkbare organisaties in andere regio's.

Verder voerde ProDemos in opdracht van gemeenten ruim 70 cursussen uit voor Politiek Actief. In deze cursus helpen we deelnemers verkennen hoe de lokale politiek werkt en hoe zij zelf mee kunnen doen. Tot slot ontwikkelden we in opdracht van de provincie Zuid-Holland een training voor het inwerktraject van nieuwe ambtenaren, waar 64 ambtenaren aan meededen.

Onderzoek en ontwikkeling

In 2024 onderzochten we hoe we de PartijenWijzer kunnen vernieuwen: een tool waarmee mensen ontdekken welke partij ideologisch gezien het best bij hun overtuigingen past. Het resultaat hiervan verwachten we begin 2025. Ook werkt ProDemos aan een update van de StemmenTracker, die het stemgedrag van Kamerleden volgt. De versie van de vorige kabinetsperiode (vanaf 2021) heeft tot medio 2024 online gestaan. De versie voor de huidige kabinetsperiode zal in 2025 online komen. Tot slot participeert ProDemos in het REDRESS-project waarin vier universiteiten onderzoek doen naar het spanningsveld tussen representatieve en participatieve democratie. De resultaten neemt ProDemos mee in de nieuw te ontwikkelen cursus voor beginnende raadsleden.

Prinsjesdag

Op Prinsjesdag spreekt de Koning de Troonrede uit. Het is een dag vol ceremonie en traditie. Maar het is vooral de feestelijke opening van het nieuwe parlementaire jaar en de dag waarop het kabinet haar plannen presenteert. Daarmee is het een mooi moment is om mensen meer te vertellen over onze parlementaire democratie. In dat kader organiseerde ProDemos samen met de Eerste Kamer een pilot met twee vmbo-klassen van het d'Oultremontcollege uit Drunen die een speciaal Prinsjesdagprogramma volgden. Met een bezoek aan de Eerste Kamer en een kennisquiz leerden de scholieren over de rol van Prinsjesdag in onze democratie. Daarna bekeken de leerlingen vanaf de tribune naar de koninklijke stoet, gevolgd door een bezoek aan de Koninklijke Schouwburg waar de Koning de troonrede had voorgelezen.

Een tweede pilot op deze dag was de Tafel van Democratie waar 120 deelnemers uit verschillende steden samenkamen voor een gesprek over onze democratie en rechtsstaat. ProDemos ontving gasten uit o.a. Haarlem (Schalkwijk en Merenwijk), Hoofddorp, Rotterdam (Feijenoord en Bloemhof), en uit Haagse wijken o.a. Laak, Centrum, Schilderswijk, Bouwlust en Moerwijk. Tijdens de vroege brunch in het theater aan het Spui gingen de deelnemers aan de hand van opdrachten met elkaar in gesprek over hun waarden en wensen. Na de brunch werden de deelnemers verwelkomd op de tribune aan het Korte Voorhout om de Koninklijke stoet te volgen. Op deze manier gaf ProDemos invulling aan de start van het parlementaire jaar en de ambitie om Prinsjesdag meer eigentijds en verbindend te maken.

'Ik woon al 38 jaar in Nederland en heb nooit de kans gehad om dit mee te maken! Wat een geweldige dag, Prinsjesdag!'

'Fijne gesprekken tijdens de dialoogtafel, met mensen uit verschillende wijken en steden. Democratie is belangrijk. Vrijheid, zorg, veiligheid en solidariteit = samenleven.'

Een bezoek aan de Tweede Kamer met Tabor College in Den Haag, 18 oktober 2024

Goed geïnformeerd naar de stembus

Verkiezingen

ProDemos zet zich in verkiezingstijd in om verschillende doelgroepen zo geïnformeerd mogelijk naar de stembus te laten gaan. In 2024 deden we dat voor de verkiezing van het Europees Parlement. We richtten ons daarbij op volwassenen die uit zichzelf niet gauw informatie gaan zoeken over de democratische rechtsstaat, en natuurlijk ook op onze belangrijkste doelgroep: leerlingen in het voortgezet onderwijs en studenten op het mbo – de toekomstige kiezers. De verkiezing voor het Europees Parlement was in Nederland de derde verkiezing in krap een jaar tijd. De inspanning die dat vergde, heeft veel gevraagd van onze organisatie, zowel in aanloop naar als tijdens de verkiezingsperiode.

Wat hebben we bereikt?

De verkiezing vond begin juni plaats. Voor scholen is dat een lastige periode om er aandacht aan te schenken, omdat rond die tijd de tentamens en examens worden afgenomen. Dit geldt zowel voor het vo als het mbo. Om die reden hebben we de verkiezingsgastlessen al vanaf begin 2024 aangeboden, zodat scholen de fysieke en online activiteiten toch in hun lesprogramma konden opnemen. Bijna 5000 leerlingen en studenten deden mee aan deze verkiezingsgastlessen.

Begin mei 2024 bracht ProDemos de StemWijzer en YoungVoice voor de Europees Parlementsverkiezing uit. Beide stemhulpen bleken weer een belangrijk hulpmiddel voor mensen om hun stemkeuze te bepalen. Met de StemWijzer richt ProDemos zich op het grote publiek. De StemWijzer was bovendien goedgekeurd volgens de Europese WCAG2.1-richtlijnen voor toegankelijke websites. YoungVoice is onze stemhulp voor jongeren. Met stellingen en video's met uitleg van de onderwerpen werden met name eerstekeerstemmers verleid om te gaan stemmen. Daarnaast hielpen we met een nieuwe online tool, de 'Stembegeleider' 18.600 gebruikers die nog niet zeker waren over hoe ze moesten stemmen, daar in spelvorm mee te oefenen.

Programma Verkiezingen

Totaal
bereik online
3.407.816

StemWijzer*:
2.346.807

ONLINE BEREIK

Stem jij ook: **38.383**

Verkiezingsvideo's: **30.080**

Young Voice: **27.076**

Internationale
StemWijzer: **19.158**

Verkiezingswebsite: **14.846**

STEM: **6.486**

Stembegeleider: **18.600**

Verkiezings-
krant in
gewone taal:
235.380

Votematch.eu*:
671.000

*Aantal keer volledig ingevuld

FYSIEK BEREIK

Verkiezingsgastlessen: **4.934**

Mbo verkiezingsfestivals:
2.730

StickerStemWijzer
@Bevrijdingsfestival:
2.500

Verkiezings-
bijeenkomsten:
1.188

Totaal
aantal personen
fysiek bereikt
11.352

Net als in 2019 participeerde ProDemos weer in het netwerk van VoteMatch Europe, een platform dat gebruikers de mogelijkheid biedt om aan de hand van hun StemWijzer-resultaat op te zoeken welke partijen uit andere landen van de hele Europese Unie bij hun politieke overtuigingen aansluiten. Dit is voor veel gebruikers een leuke manier om meer inzicht te krijgen in de politieke situatie in de lidstaten van de Europese Unie. In totaal is hier 671.000 keer gebruik van gemaakt in Nederland. We werkten hiervoor samen met stemhulpmakers uit heel Europa.

Behalve stemhulpen boden we ook algemene informatie: een verkiezingswebsite met praktische uitleg over hoe het stemmen werkt en waar mensen terecht konden om te gaan stemmen. Voor mensen met een lichte verstandelijk beperking (lvb) was er de website 'Stem jij ook?', met animatie-filmpjes, een online workshop en uitleg in extra eenvoudige taal. Bij de website hoorde ook een speciale verkiezingskrant, die in groten getale werd besteld door instellingen voor mensen met een lichte verstandelijke beperking. Voor scholen was er tot slot de website 'STEM!', met informatieve spelletjes, filmpjes, quizen en werkvormen.

Er waren ook fysieke activiteiten voor volwassenen. Veel mensen ervaren een grote afstand tussen henzelf en het Europees Parlement, waardoor het geen populaire verkiezing is. Daarom is het extra belangrijk om een sterk en toegankelijk aanbod te hebben. ProDemos zorgde hiervoor door bijvoorbeeld door verspreid over het land op bevrijdingsfestivals aanwezig te zijn, die een maand voor de verkiezing plaatsvonden. Dit bood een prachtige kans om op een laagdrempelige veel mensen te bereiken. Dat gold ook voor de verkiezingsbijeenkomsten, die inmiddels een vast onderdeel vormen van ons aanbod tijdens verkiezingen. Met deze bijeenkomsten bieden we eenvoudige en onafhankelijke informatie, in dit geval over de Europese Unie, voor mensen die niet vanzelf in aanraking komen met kennis over de democratische rechtsstaat.

Lancering StemWijzer Huis van Europa in Den Haag, 8 mei 2024

Samenwerking met de vertegenwoordiging van de Europese Commissie

Veel verkiezingsactiviteiten werden georganiseerd in samenwerking met de vertegenwoordiging van de Europese Commissie (EC) in Nederland. De EC heeft ProDemos voor de jaren 2023-2026 een subsidie toegekend. In 2024 stonden de activiteiten logischerwijs in het teken van de Europees Parlementsverkiezingen in juni. Onder andere de Verkiezingsfestivals voor het mbo, de verkiezingsgastlessen, de stemhulp Young Voice en de verkiezingskrant in gewone taal werden vanuit deze subsidie gemaakt.

Raad van toezicht

De raad van toezicht (RvT) houdt toezicht op de algemene gang van zaken binnen ProDemos. De raad kwam vier keer bijeen met de directie. Leden van de RvT spraken ook met de ondernemingsraad en met interne en externe stakeholders. De voorzitter van de raad van toezicht had samen met de directeur een jaar-gesprek met de directeur-generaal Openbaar Bestuur en Democratische Rechtsstaat bij het ministerie van BZK, de heer Van Hout.

In 2024 traden twee nieuwe leden aan: Arthur Pormes en Ronald van Raak. Zij vervullen de vacatures die ontstonden door het vertrek van Hans Teunissen (vanwege zijn lidmaatschap van de Tweede Kamer) en Guikje Roethof (nadat zij twee termijnen vervulde). Arthur Pormes is lid op voordracht van de ondernemingsraad van ProDemos en heeft ook zitting in de commissie onderwijs en kwaliteit van de RvT. Ronald van Raak heeft zitting in de auditcommissie van de RvT.

De raad kijkt terug op een prachtig jaar waarin ruim 657.000 leerlingen en studenten hebben deelgenomen aan educatieve programma's en zo'n 679.000 volwassenen een rondleiding volgden of meededen aan een workshop, cursus of andere bijeenkomst. Het eerste werkbezoek van Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Judith Uitermark was

aan ProDemos. De vicevoorzitter van de RvT was hierbij aanwezig. De RvT is verheugd te zien dat het aantal activiteiten in de regio's en het bereik ervan toenemen.

Tegelijkertijd maakt de raad zich ernstig zorgen over de toekomstige financiële situatie van ProDemos. De genoemde financiële uitdagingen in het bestuursverslag maken hard ingrijpen vanaf 2027 onvermijdelijk. Wanneer het Rijk niet bereid is in ProDemos te investeren, zal de organisatie gedwongen worden om keuzes te maken en moeten schrappen in haar programma's en activiteiten. De daarna te maken keuzes zijn, volgens de raad, daarbij de primaire verantwoordelijkheid van BZK en in het verlengde daarvan van de Tweede Kamer. Deze maatregelen zullen rechtstreeks ten koste gaan van het bereik en de missie van ProDemos in een tijd waarin die relevanter zijn dan ooit tevoren.

Op de agenda van de raad stonden onder meer de volgende onderwerpen:

- Zelfevaluatie (onderdeel visitatie door BZK)
- Gedrags- en integriteitscode
- Medewerkerstevredenheidsonderzoek 2024
- ProDemos in de regio – uitvoering amendement Sneller c.s. (2023)
- Educatieve visie van ProDemos
- Continuïteit ProDemos

De subcommissies van de raad kwamen in 2024 verschillende keren bijeen. De auditcommissie kwam vier keer bijeen en heeft met de externe accountant de bevindingen uit de interim-controle 2024, de jaarrekening 2023 en de begroting voor 2025 besproken. De auditcommissie besprak daarnaast het jaarverslag, informatiebeveiliging 2023 en het informatie-

beveiligingsplan 2024, de risicoanalyse en hield de vinger aan de pols bij het traject om de boekhoudsoftware te vervangen. De commissie onderwijs en kwaliteit heeft twee vergaderingen gehouden en besprak het jaarverslag, de adviezen uit de strategische dialoog en het jaarplan 2025.

De remuneratiecommissie heeft zich beziggehouden met de beoordeling van de directeur en heeft ook een kennismakingsgesprek met de nieuwe adjunct-directeur gevoerd. De directeur-bestuurder had in 2024 geen nevenfuncties. Daarnaast heeft de raad een kennismakingsgesprek met de nieuwe adjunct-directeur gevoerd. Daarnaast bestaat er frequent contact met de directie over de lopende gang van zaken. De zelfevaluatie inzake 2023 vond in maart 2024 plaats. Die voor 2024 staat voor februari 2025 op de agenda.

ProDemos valt onder de wet normering top-inkomens. In de jaarrekening wordt verslag gedaan van de salarissen en vergoedingen van de topfunctionarissen. De nevenfuncties worden twee keer per jaar geactualiseerd op <https://prodemos.nl/over-prodemos/organisatie/rvt/nevenfuncties/>. Het rooster van aftreden van de raad wordt bijgehouden op de website van ProDemos: <https://prodemos.nl/over-prodemos/organisatie/rvt/>.

De raad bestond op 31 december 2024 uit de volgende personen: drs. Ed Nijpels (voorzitter), mr. drs. Maria van de Schepop (vicevoorzitter), mr. drs. Daniëlle Woestenberg, drs. Vincent Moolenaar, drs. Arthur Pormes, en prof. dr. Ronald van Raak.

Grondrechtenfestival op
het Curio College in Breda,
19 november 2024

Een sterk ProDemos

Interne organisatie

Net als in voorgaande jaren besteedt ProDemos veel tijd en energie aan het versterken en professionaliseren van de organisatie. Op die manier werken we aan duurzame groei van onze organisatie.

Als lerende organisatie evalueren we onze werkwijzen en beleid. Zo is het programmatische werken, dat in 2022 is ingevoerd, afgelopen jaar geëvalueerd met positief resultaat. De belangrijkste uitkomst was dat ProDemos de verkiezingsactiviteiten voortaan borgt in de doelgroep-gerichte programma's, waardoor dit programmaliijn komt te vervallen.

Eind 2024 heeft de visitatie van onze organisatie plaatsgevonden. De visitatiecommissie bestond uit jhr. Eppo van Nispen tot Sevenaer, algemeen directeur museum Beeld & Geluid (voorzitter), dr. Marlies Honingh, universitair hoofddocent bestuurskunde bij de Radboud Universiteit in Nijmegen en Senior Research Fellow bij de NSOB, ir. Robert van der Noordaa, onderzoeks-journalist en expert op gebied van desinformatie, drs. Daniella Roovers, Eerste Kamerlid voor GroenLinks-PvdA en drs. Judith Tielen, Tweede Kamerlid voor de VVD. ProDemos is de commissie erkentelijk voor haar werk en verwacht lessen te kunnen trekken uit de aanbevelingen. Het rapport wordt eind maart aangeboden aan de Tweede Kamercommissie van Binnenlandse Zaken.

Ondertussen bouwt ProDemos aan haar bereik in de regio. Zo is in 2024 de overstap gemaakt naar een regio-gebaseerde aanpak voor werving, inzet en aansturing van begeleiders (verdeeld over de regio's Noord, Zuid, Oost, West en Midden). We verwachten met die aanpak beter te kunnen voorzien in de groeiende vraag in gebieden verder van Den Haag.

Verder werken in de bedrijfsvoering de ondersteunende diensten aan een duurzaam ProDemos, met oog voor continuïteit, milieu, maatschappij en bestuur. De resultaten op dit vlak zijn opgenomen in de verslaglegging over de interne organisatie in de paragrafen over diversiteit, digitale toegankelijkheid, duurzaamheid en governance.

Bevlogen en vitale medewerkers

Bij ProDemos staan werkplezier en vitaliteit centraal en investeren we in het binden van medewerkers en in hun ontwikkeling. Met werkbezoeken, kennisbijeenkomsten en teambuilding stimuleren we verbinding binnen en tussen teams. Zo volgden de afdeling Educatie en Projecten tezamen met de afdeling Marketing en Communicatie een workshop door de LFB, een organisatie voor en door mensen met een lichte verstandelijke beperking. De inspiratiedag stond in het teken van de weerbaarheid van de democratie. Tijdens de jaarlijkse trainingsdagen voor begeleiders werd aandacht besteed aan uiteenlopende didactische onderwerpen en vaardigheden zoals de nieuwe kerndoelen burgerschap, omgaan met weerstand, en werken met leerlingen in het speciaal en praktijkonderwijs. Ook is er aandacht voor intercollegiale consultaties. In het team Planning en Contact wordt structureel meer aandacht besteed aan proactieve ondersteuning richting onze afnemers.

Instroom, doorstroom, uitstroom

In 2024 mocht ProDemos aankondigen dat een nieuwe adjunct-directeur in dienst trad. De adjunct-directeur werkt nauw samen met de directeur en de rest van het managementteam om onze strategische doelstellingen te bereiken en onze missie vooruit te helpen. De focus ligt op de afdelingen Bestuursondersteuning & Financiën, ICT, Facilitaire Dienst en Publiek.

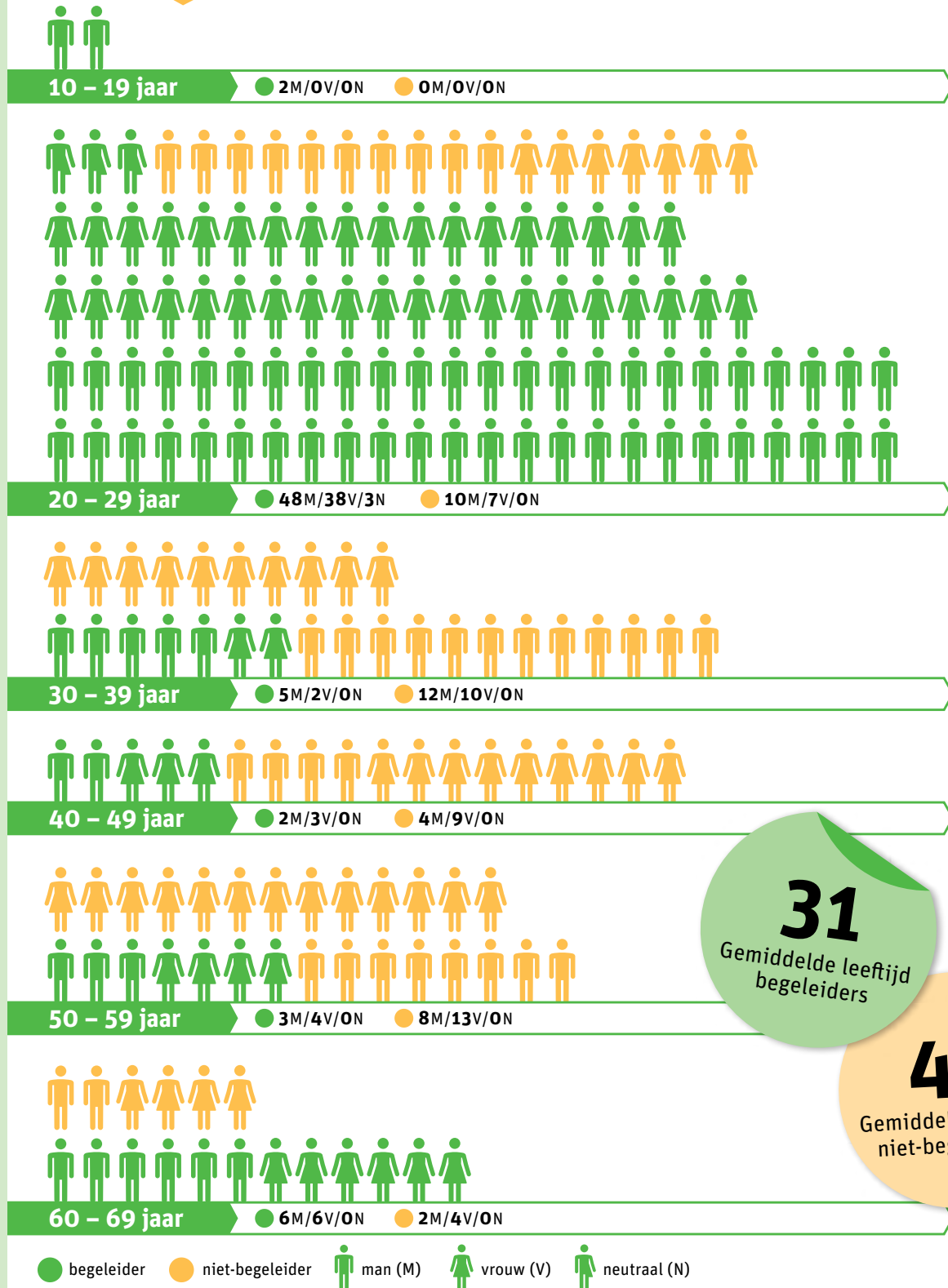
Op 31 december 2024 had ProDemos 201 medewerkers in dienst (83,04 fte), een stijging van ruim 4,5 fte ten opzichte van 2023. 74 medewerkers hebben een nulurencontract. Deze groep bestaat uitsluitend uit begeleiders. Vaak zijn dit studenten die het werk combineren met hun studie, of pas afgestudeerden die net de arbeidsmarkt betreden. Op grond van de Wet arbeidsmarkt in balans is een deel (15) van de oproepkrachten doorgestroomd naar een contract voor een bepaald aantal uur.

In 2024 hebben 67 medewerkers ProDemos verlaten. Een groot deel (64%) van de vertrekkende medewerkers waren begeleiders die na hun studie een andere baan hebben gevonden. ProDemos is vaak voor hen een eerste baan en een opstap naar verdere carrièremogelijkheden. Met het oog op de nog altijd krappe arbeidsmarkt is het verhoogde budget voor werving en selectie in 2024 gehandhaafd.

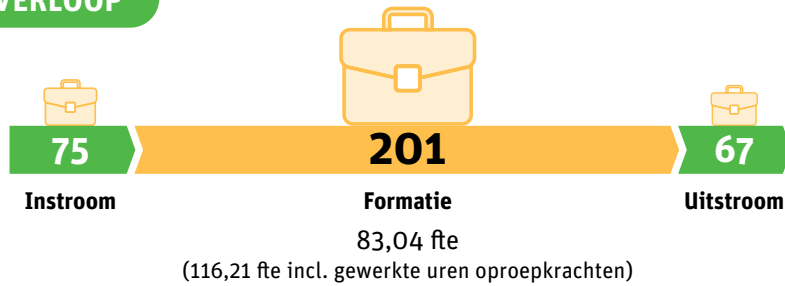
ProDemos vraagt vertrekkende collega's een exitformulier in te vullen. De resultaten van de exitformulieren en -gesprekken bieden waardevolle inzichten die de basis vormen voor concrete verbeteringen in onze organisatie, bijvoorbeeld op het gebied van de werkomgeving en medewerkerstevredenheid. Jaarlijks volgt een rapportage ter analyse en verbetering van de organisatie. Om de binding met oud-medewerkers te behouden is een alumnibeleid ontwikkeld dat in 2025 wordt uitgerold. Een goede binding met onze oud-collega's kan helpen bij werving en selectie van nieuwe collega's en bijdragen aan ons relatienetwerk bij collega-organisaties.

Medewerkers in beeld

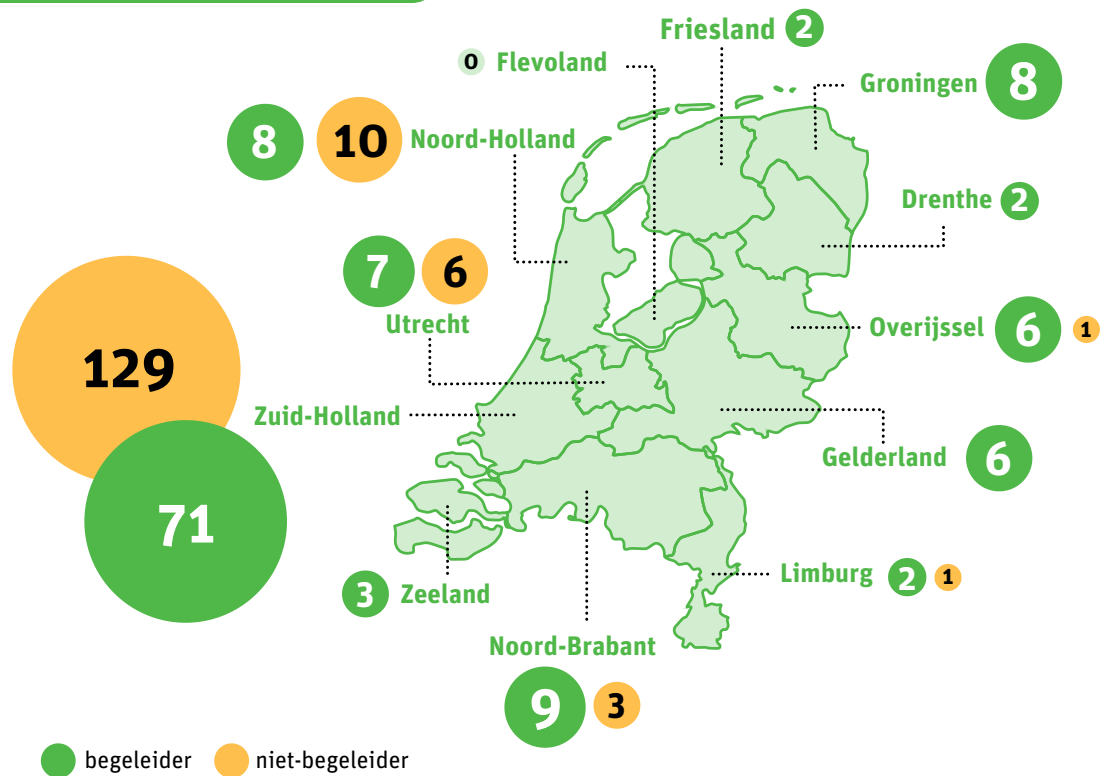
LEEFTIJDGROEP & GENDER

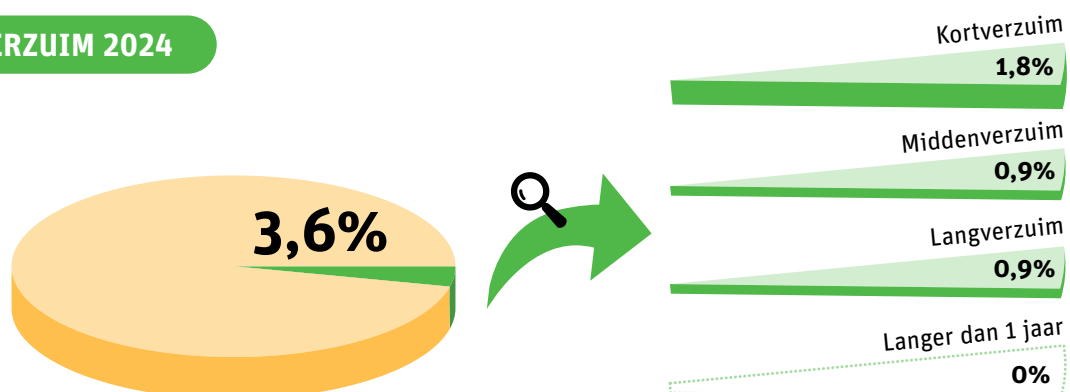
PERSONEELSVEROLOP

MEDEWERKERS PER PROVINCIE

VERZUIM 2024

Verzuim

ProDemos kent een verzuimcijfer van 3,6%, wat ruim onder het landelijke gemiddelde van 4,8% ligt. Het ziekteverzuim is stabiel gebleven ten opzichte van 2023. De bedrijfsarts beoordeelt deze ontwikkeling als positief in vergelijking met andere sectoren.

Dit is mede te danken aan diverse initiatieven, waaronder verbeterde ergonomie op de (thuis)-werkplek, het stimuleren van een positieve werkcultuur, toegang tot counseling en een proactieve benadering van werkmogelijkheden. Daarnaast blijft ProDemos investeren in gerichte ondersteuning bij gezondheidsproblemen en stress, waardoor medewerkers duurzaam inzetbaar blijven.

Werkplezier en sociale veiligheid

Medewerkerstevredenheid

Er is een medewerkerstevredenheidsonderzoek uitgevoerd, waarvan de resultaten een positief beeld schetsen. Het onderzoek levert een score van 8,9 op – ruim boven het landelijke gemiddelde van 8,0. Ook blijkt dat 97% van de deelnemende medewerkers onze kernwaarden onderschrijft. Zij waarderen de collegialiteit, werkcultuur, autonomie en inhoud van hun werk. Wel is er ruimte voor verbetering in de pauzefaciliteiten en in de communicatie tussen de afdelingen. ProDemos scoort ten opzichte van Werkend NL beter op betrokkenheid, werkdruk en gezondheids- en veiligheidsvoorzieningen. Medewerkers voelen zich sociaal veilig en geven het een score van 8,2, al vraagt werkstress om extra aandacht.

Teamhoofden hebben samen met hun teams de resultaten besproken en concrete actiepunten opgesteld, die in het komende jaar worden opgepakt. Wij zijn trots op deze resultaten en blijven ons inzetten voor een sterkere organisatie.

Gedrag en integriteit

Om een veilige werkomgeving te waarborgen, hanteert ProDemos al geruime tijd een gedrags- en integriteitscode. In 2024 is de code enigszins geherstructureerd en opnieuw gepubliceerd.

Diversiteit

Het streven naar diversiteit vloeit bij ProDemos logisch voort uit onze kernwaarden onpartijdigheid en toegankelijkheid. De kernwaarden vormen dan ook de basis voor het in 2024 geactualiseerde plan van aanpak diversiteit op het gebied van personeel, publiek, partners en programma's. Er is gewerkt aan het vergroten van de diversiteit van ons medewerkersbestand met de keuze in werving- en selectiekanalen en door bewustwording te vergroten binnen selectieprocedures. Binnen onze programma's is gewerkt aan het fysiek en digitaal toegankelijk maken van onze activiteiten, bijvoorbeeld in taalgebruik.

Mediabereik

ARTIKELLEN

Het totaal aantal bereikte personen via artikelen in sociale media en online waarin ProDemos wordt genoemd.

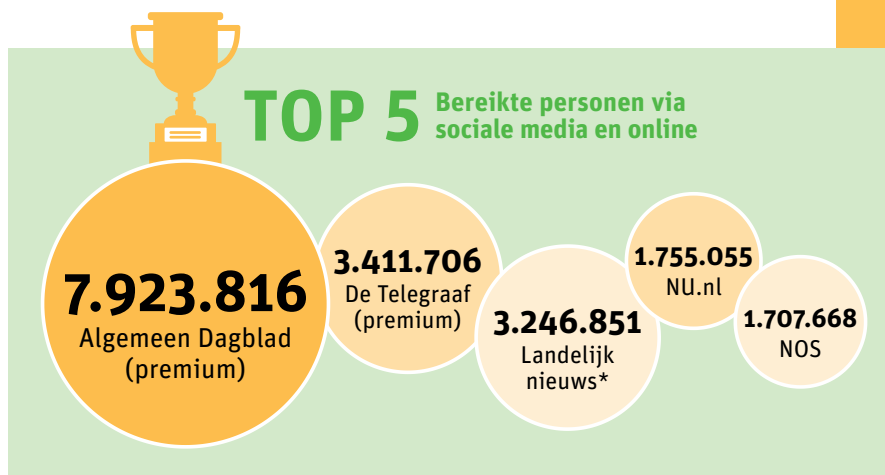
Aantal artikelen

892	2024	29.103.935
1.562	2023	97.767.208
1.314	2022	41.808.919
1.877	2021	42.539.809

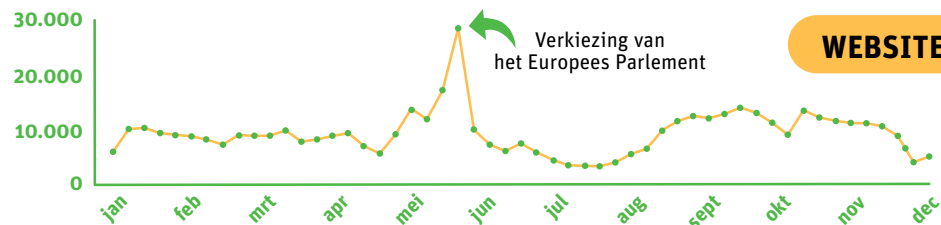

Aantal personen

Het grote aantal bereikte personen in 2023 valt waarschijnlijk te verklaren door de grote aandacht tijdens de Tweede Kamerverkiezing en de verkiezingen voor de Provinciale Staten en Waterschappen.

prodemos.nl

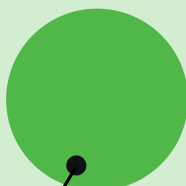

SOCIALE MEDIA

Aantal keer dat een gebruiker op afspelen klikt en ten minste 30 seconden kijkt:

182.179

2.220 volgers
(↑ 12,9%)

Aantal unieke personen bereikt:

17.778

7.464 volgers
(↑ 0,9%)

Aantal keer dat tweet is gezien:

36.401

6.473 volgers
(↓ 4,7%)

Aantal unieke personen bereikt:

31.345

2.593 volgers
(↑ 22,7%)

Aantal unieke personen bereikt:

88.940

8.935 volgers
(↑ 10,2%)

Het bereik betreft het zogenaamde 'organische bereik', dit is onbetaald bereik. Het aantal volgers is de stand per 31 december 2024.

NIEUWSBRIEF

Nieuwsbrief ProDemos
(algemeen)

VERSTUURD: **12**

ABONNEES: **3.543**

Educatie-nieuwsbrief

VERSTUURD: **12**

ABONNEES: **3.756**

* Medio 2024 is het titelaanbod dat binnen de licentie valt gewijzigd, waardoor mediatitels met landelijke dekking en die behoren tot de uitgevers DPG Media en Mediahuis worden weergegeven onder 'landelijk nieuws'.

Corporate en interne communicatie

De afdeling Marketing en Communicatie adviseert over en regelt de marketingcommunicatie van de projecten die ProDemos uitvoert. Daarnaast verzorgt het team de corporate communicatie, inclusief de woordvoering. Het mediateam staat de pers te woord en draagt op die manier bij aan het informeren van burgers over democratie en rechtsstaat. Zo gaven we veel uitleg gedurende de kabinetsformatie en rondom de verkiezing voor het Europees Parlement. Ook was er media-aandacht voor het bezoek van minister Uitermark van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en bij de aftrap van het schooljaar op scholen in Heiloo en Utrecht.

ProDemos wil de komende jaren haar netwerk van partners en stakeholders vergroten en versterken, ten behoeve van de zichtbaarheid en continuïteit van de organisatie. In 2024 is de werkgroep stakeholdermanagement gestart. Het doel is op een gestructureerde manier contact te gaan onderhouden met onze stakeholders. De werkgroep heeft hiervoor training en externe begeleiding gekregen. Ook is er een nieuw CRM-systeem ontwikkeld en in gebruik genomen, dat het oude relatiebeheersysteem vervangt. De betrokken werknemers zijn in 2024 getraind om met het nieuwe programma te werken.

Ten slotte lanceerden we in maart het nieuwe intranet. Met een frisse uitstraling, sterk verbeterde gebruiksvriendelijkheid en mogelijkheden voor interactiviteit een mooie mijlpaal voor alle collega's van ProDemos.

Digitale toegankelijkheid en Huisstijl

Afgelopen jaar heeft ProDemos substantiële vooruitgang geboekt op het gebied van digitale toegankelijkheid, met als doel onze online informatievoorziening en diensten voor alle gebruikers optimaal toegankelijk te maken. In dit kader zijn onze digitale platforms onderworpen aan een grondige evaluatie en zijn significante verbeteringen geïmplementeerd op het gebied van gebruiksvriendelijkheid, leesbaarheid en navigatiestructuur, conform de WCAG-richtlijnen (Web Content Accessibility Guidelines).

Om deze ontwikkelingen verder te verankeren, is een werkgroep 'Coördinatie digitale toegankelijkheid en huisstijl' opgericht. In deze werkgroep vindt afstemming plaats tussen de teams Marketing en Communicatie, ICT en Educatie over het integreren van toegankelijkheidseisen in de huisstijl, educatieve middelen en communicatiemiddelen van ProDemos, zodat die voldoen aan de gestelde normen.

Door deze inspanningen is ProDemos weer een stap dichterbij een volledig toegankelijke digitale omgeving. In de komende periode blijven we werken aan verdere verbeteringen en het structureel borgen van digitale toegankelijkheid binnen onze organisatie.

Huisvesting en duurzaamheid

In 2024 zijn de gesprekken met de verhuurder voortgezet over ontsluiting van het tweede trappenhuis aan de Hofweg voor leerlingengroepen. Dit heeft geleid tot een levensvatbaar plan dat ProDemos hoopt in de zomer van 2025 te verwezenlijken.

De overleggen met BZK over onze huisvesting op de lange termijn zijn voortgezet. Er moeten komende jaren technische installaties worden vervangen en aanpassingen worden gedaan aan de inrichting van de educatieve ruimtes in het gebouw aan de Hofweg. Dit is onder meer noodzakelijk om na de renovatie van het Binnenhof klaar te zijn voor een groter aantal deelnemers aan onze educatieve programma's. Eind van het jaar is duidelijk geworden dat BZK niet financieel bij kan dragen aan dekking voor deze verbouwingskosten. Begin 2025 wordt een herijking gedaan van de noodzakelijke verbouwingen en een geactualiseerde raming gemaakt om de omvang van het financieringsvraagstuk scherp te krijgen. Dit zal worden meegenomen in de gesprekken met subsidiegevers en stakeholders.

Fysieke veiligheid

De bedrijfshulpverlening (bhv) is goed op sterkte met 21 bhv'ers die jaarlijks een training volgen, inclusief ploegleiders. De veiligheid bij de studio's in New Babylon, de tijdelijke nevenlocatie van ProDemos, blijft een punt van aandacht. Met ingang van februari 2024 is een driejarig contract met Securitas gestart voor het leveren van een security host op de dagen dat er schoolgroepen aanwezig zijn. Securitas had de onderhandse aanbesteding gewonnen die eind 2023 was uitgezet en afgerond.

Duurzaamheid

De Facilitaire Dienst hecht veel belang aan duurzaamheid, met aandacht voor milieu en mens. Het pand aan de Hofweg scoort sinds mei 2022 op diverse energielabels een A of hoger. Het gebouw New Babylon is 'BREAAAM in Use' gecertificeerd met score 'Very Good'. Daarnaast heeft het gebouw een EPC-label A. Het watergebruik is sinds ten opzichte van 2023 met 10% afgenomen. Verbeteringen op dit vlak gebeuren altijd in samenspraak met de verhuurders, met wie ook op lange termijn gekeken wordt naar mogelijkheden om het pand te verduurzamen.

Intussen doen we op kleine schaal al wat we kunnen. De Facilitaire Dienst werkt jaarrond met ruim 30 verschillende leveranciers. Waar mogelijk kijken we naar de duurzaamheid in de hele keten waar leveranciers onderdeel van zijn. Daarbij letten we op verspilling, hergebruik, herkomst van producten, energiegebruik en maatschappelijke aspecten.

Intern hanteren we voor eetbare producten het Kijken-Ruiken-Proeven principe, we scheiden afval waar mogelijk en proberen grotere materialen intern of extern een nieuwe bestemming te geven of te recyclen. Steeds vaker werken we met leveranciers die aandacht hebben voor mens, natuur en milieu.

Prinsjesdag in Den Haag,
17 september 2024

Politiek in een Vogelvlucht met
Tabor College in Den Haag,
18 oktober 2024

Automatisering

De transitie naar de 'cloud' is bij ProDemos in een vergevorderd stadium. Niet alleen toepassingen zijn verplaatst, maar ook allebestanden. Om die bestanden overzichtelijk te houden is een bestandsportaal ontwikkeld en in gebruik genomen. Via dit portaal zijn alle voor individuele medewerkers relevante bestanden eenvoudig te vinden.

Ook is ProDemos overgestapt naar een nieuw online boekhoudpakket. Deze overstap is gecombineerd met een nieuwe applicatie voor de urenregistratie dat in eigen beheer is ontwikkeld. De ontwikkeling en inrichting vonden plaats in 2024. Per 1 januari 2025 zijn de nieuwe systemen in gebruik genomen, waarna het mogelijk wordt om ook de financiële rapportages door te ontwikkelen. Voor ProDemos is het van groot belang om te weten hoe onze activiteiten worden gewaardeerd door zowel docenten als leerlingen. In het afgelopen jaar zijn we overgestapt naar een nieuwe leverancier waarbij het mogelijk was om de enquêtes te koppelen aan het eigen reserveringssysteem. Ook het beheer en de rapportagemogelijkheden zijn verbeterd.

Informatiebeveiliging

Om medewerkers bewust te maken en te houden van digitale dreigingen organiseert de afdeling ict periodieke 'phishing' tests. Verder zijn veel van de begeleiders in 2024 voorzien van een tablet ter ondersteuning van de uitvoering van activiteiten. Deze tablets worden beheerd door ProDemos en kunnen daardoor goed beveiligd worden. Tot slot zijn medewerkers in 2024 getraind in het beheren van de toegang van documenten in de cloud, waarmee het risico op datalekken is verkleind.

Financiële resultaten

De activiteiten van ProDemos worden voornamelijk gefinancierd met de subsidie van het ministerie van BZK van € 8,9 miljoen en een financiële bijdrage van de Tweede Kamer, tezamen € 11,4 miljoen. In 2023 en 2024 ontving ProDemos van BZK niet langer compensatie voor de loon- en prijsontwikkeling (LPO). Omdat de organisatie tegelijkertijd te maken kreeg met fors hogere personeelslasten vanwege de CAO-loonsverhogingen was voor 2024 in de begroting rekening gehouden met een tekort van € 1 miljoen. ProDemos heeft 2024 uiteindelijk kunnen afsluiten met een minder negatief resultaat dan begroot, te weten - € 163.000. Dit komt door extra incidentele subsidies en inkomsten, in combinatie met lagere uitgaven en besparingen.

Zo heeft ProDemos in 2024 € 428.000 euro aan incidentele subsidies ontvangen van de Europese Commissie en het ministerie van OCW en werd € 1 miljoen toegekend voor de uitvoering van het amendement Sneller, dat in het najaar van 2023 werd aangenomen door de Tweede Kamer (zie ook pagina 5). Van dit miljoen is eind 2024 circa € 827.000 uitgegeven; aangezien de uitvoering pas kon starten in maart 2024 is de looptijd verlengd tot maart 2025. Daarnaast zijn er fors hogere inkomsten gerealiseerd door extra opdrachten van gemeenten, waaronder voor de cursus Politiek Actief. In totaal zijn de inkomsten uit incidentele subsidies en opdrachten daarmee €1,1 miljoen hoger. Ook kwamen er meer betalende bezoekers naar het bezoekerscentrum voor de rondleidingen in de Eerste en Tweede Kamer, is er LPO ontvangen van de Tweede Kamer en zijn de rente-inkomsten gestegen (+ € 180.000). De totale inkomsten zijn daarmee bijna 1,3 miljoen hoger dan begroot.

De totale uitgaven zijn, ondanks incidentele extra uitgaven voor uitvoeringskosten van de incidentele subsidies, niet evenredig meegestegen, maar komen circa € 450.000 hoger uit dan begroot. Dit is het gevolg van een aantal ingezette besparingen en incidentele meevallers. Zo resulteerden de dalende energieprijzen in lagere huisvestingskosten dan voorzien (- circa € 100.000). Ook heeft ProDemos enkele investeringen kunnen uitstellen (- € 233.000) en vielen de kosten voor uitvoering van het reguliere jaarplan lager uit (-€ 167.000). Daarnaast heeft ProDemos ondanks de fors hoger inkomsten uit overige subsidies en opdrachten de overheadskosten in bedwang weten te houden.

Governance

ProDemos volgt de Governance Code Cultuur 2019, dat een normatief kader biedt voor goed bestuur en toezicht, waaronder voor het jaarverslag. In het kader van pas toe óf leg uit principe moet hier benoemd worden dat in het bestuursverslag niets terugkomt over de rechtsvorm van de organisatie, het gehanteerde bestuursmodel en toelichting op het beleid ten aanzien van risico-beheersing en interne controle. Er is gekozen voor een andere prioritering. We laten dit echter niet onbesproken, maar zullen hieronder op deze onderdelen ingaan.

ProDemos is een stichting met een raad-van-toezichtmodel als bestuursmodel. Ter navolging van de Governance Code Cultuur 2019 volgt aan het eind van dit hoofdstuk een verslag van de raad van toezicht, met o.a. haar functioneren, vergaderfrequentie, werkgeversrol (waaronder beoordeling van de directeur) honorering en aftreden van haar leden.

Veiligheid en risicobeheersing een integraal onderdeel van de werkprocessen van ProDemos. Tweemaal per jaar wordt de risicotoplijst besproken in het MT en de raad van toezicht. De directie ontvangt alle incidentmeldingen en rapporteert hierover jaarlijks naar de raad van toezicht.

Ondernemingsraad

De ondernemingsraad heeft in 2024 onder meer instemming verleend voor een herziening van de benoemingsprocedure voor vertrouwenspersonen, een update van de huis- en gebruiksregels en een nieuw urenregistratiesysteem. De or heeft advies gegeven over het duurzaamheidsbeleid. De ondernemingsraad was tevens betrokken bij de selectie van een nieuwe adjunct-directeur.

De ondernemingsraad kijkt positief terug op de constructieve samenwerking met de directie in 2024. Er is ruimte voor kritische vragen en een open dialoog. Regelmatig leiden deze gesprekken tot waardevolle aanpassingen in het voorgenomen beleid, zodat de belangen van het personeel én de organisatie beter zijn geborgd.

De ondernemingsraad heeft in 2024 sterk ingezet op de eigen professionalisering. De ondernemingsraad is met minder werkgroepen gaan werken en er zijn werkafspraken gemaakt met HR en de directiesecretaris om de samenwerking te stroomlijnen. Verder heeft de ondernemingsraad haar reglement herzien en is onder begeleiding van een externe trainer gestart met het herijken van haar eigen visie en het versterken van de achterbancommunicatie. Ook is er meer gebruik gemaakt van de scholingsmogelijkheden.

Een 'tafelgesprek' over de democratie tijdens Prinsjesdag in Den Haag, 17 september 2024

Tot november 2024 bestond de ondernemingsraad uit: Atma Saam (secretaris), Bibi Berenschot, Fleur Poot (vicevoorzitter), Mayra Meeuwisse, Nihat Eski, Omar Bounaanaa en Rick Hulshof (voorzitter). In november 24 was er een or-verkiezing. De huidige samenstelling is: Atma Saam, Bibi Berenschot (vicevoorzitter), Fleur Poot (secretaris), Martijn Schuchmann, Nihat Eski, Rick Hulshof (voorzitter) en Stefan van den Bosch. De ondernemingsraad heeft in 2024 zeven keer met de directie overlegd en één keer met de raad van toezicht.

Raad van adviseurs

ProDemos kent een raad van adviseurs (RvA), bestaande uit deskundigen op de gebieden van politiek, democratie, rechtsstaat, media, educatie en publieksbereik. De raad van adviseurs geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de directeur over de koers en de strategie van ProDemos. De RvA adviseerde onder meer over een nieuw parlementair bezoekerscentrum, mediawijsheid en mogelijkheden tot samenwerking met gerelateerde organisaties.

De RvA kwam in 2024 tweemaal bijeen en sprak onder meer over de veranderende samenleving en de impact ervan op ProDemos als organisatie. De raad bestond op 31 december 2024 uit: Folkert Jensma (oud-juridisch redacteur, commentator en columnist bij NRC en voorzitter van het hoofdbestuur van de Nederlandse Vereniging van Journalisten), Huri Sahin (burgemeester van Rijswijk en lid van de Raad voor het Openbaar Bestuur), Michiel Buchel (oud-directeur-bestuurder NEMO Science Museum), Nadira Saab (bijzonder hoogleraar e-didactiek primair en voortgezet onderwijs aan de Universiteit van Leiden), Robine de Lange-Tegelaar (president van de Rechtbank Den Haag) en Heleen Rutgers (hoofdofficier van Justitie bij het arrondissementsparket Oost-Brabant en voorheen programmadirecteur Straf met Zorg bij het Openbaar Ministerie). Wegens het eind van haar benoemingstermijn kwam aan het lidmaatschap van Heleen Rutgers medio 2024 een eind.

Colofon

ProDemos - Huis voor democratie en rechtsstaat

Hofweg 1
2511 AA Den Haag
(070) 757 02 00
prodemos.nl
info@prodemos.nl

Beeldmateriaal

Bart van Vliet, met uitzondering van
p. 10 Libochant Fotografie
p. 13 Martijn Beekman
p. 18 Erwin Winkelman

Vormgeving & infographics

Lidewij Spitshuis ontwerpstudio

ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de democratie en rechtsstaat en laat zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen – in de gemeente, het waterschap, de provincie, het land en Europa.

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

ProDemos, Hofweg 1H, 2511 AA Den Haag

☎ (070) 757 02 00 | ✉ info@prodemos.nl | 🌐 prodemos.nl

